

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Навчально-науковий інститут психології**

Кафедра психології

Таран Олена Вікторівна

УДК 316.472.4:159.922.8

Кваліфікаційна робота

Психологічні чинники залучення студентів до соціальних мереж.

053 «Психологія»
«Організаційна психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ О. В. Таран

Науковий керівник

Петрунько Ольга Володимирівна, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри психології

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА СУТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	5
1.1. Основні підходи до визначення соціальних мереж. Функції соціальних мереж Інтернет	10
1.2. Аспекти взаємодії сучасної молоді у соціальних мережах	16
1.3. Психологічні чинники популярності соціальних мереж	22
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	22
2.1. Психологічні особливості студентського віку як найбільш схильного до впливу соціальних мереж	22
2.2. Діагностика психологічних чинників залучення студентів до соціальних мереж	26
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ У МОЛОДІ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	47
3.1. Програма вибіркового курсу «Основи медіаграмотності» ..	47
3.2. Розробка та апробація програми профілактики інтернет-залежності студентів з метою підвищення їх інформаційно-психологічної безпеки	50
Висновки до розділу 3	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	72

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

«Психологічні чинники залучення студентів до соціальних мереж»

У сучасному світі соціальні мережі стали не тільки засобом комунікації, але й значущим фактором соціальної інтеграції, особливо серед студентської молоді. Значення цих платформ у повсякденному житті молодих людей викликає великий інтерес з точки зору психології, оскільки вони впливають на формування ідентичності, соціальні взаємодії та емоційне благополуччя. Важливість дослідження психологічних чинників, які спонукають студентів активно використовувати соціальні мережі, полягає в можливості розуміння як позитивних, так і потенційно негативних наслідків їхнього впливу на молодь.

Психологічні фактори, такі як потреба в належності, самовираженні, підтримці та визнанні від ровесників, відіграють ключову роль у залученні студентів до цих мереж. Це дослідження має на меті заглибити розуміння того, як саме ці потреби задовольняються через соціальні мережі та які психологічні наслідки може мати така взаємодія для студентів. На тлі цифрової ери, коли межі між реальним і віртуальним спілкуванням стають все більш розмитими, стає очевидною необхідність в глибокому та систематичному аналізі впливу соціальних мереж на молодіжне середовище.

Зростання впливу соціальних мереж на суспільне життя зокрема серед молоді, робить актуальним дослідження психологічних аспектів їх використання. Соціальні мережі впливають на емоційний стан, навчальну мотивацію, соціальні зв'язки та професійний розвиток студентів, що робить важливим аналіз цих факторів з метою формування ефективних стратегій для підвищення якості життя та успішності молоді.

Мета дослідження – Вивчення психологічних факторів, що впливають на залученість студентів до соціальних мереж, ідентифікація основних мотиваційних та поведінкових моделей, що спонукають молодь активно використовувати ці платформи.

Завдання роботи:

- Розглянути основні підходи до визначення соціальних мереж.
Функції соціальних мереж Інтернет
- Дослідити аспекти взаємодії сучасної молоді у соціальних мережах
- Встановити психологічні чинники популярності соціальних мереж
- Провести емпіричне дослідження психологічних чинників залучення студентів до соціальних мереж.
- Розробити програму профілактики інтернет-залежності студентів з метою підвищення їх інформаційно-психологічної безпеки

Об'єкт дослідження – студентська молодь, яка активно користується соціальними мережами.

Предмет дослідження – психологічні фактори залучення студентів до соціальних мереж.

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи; розкрито методологічні та теоретичні засади дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення кваліфікаційної роботи; наведено відомості про апробацію результатів дослідження, їх висвітлення у публікаціях, представлено дані щодо структури й обсягу кваліфікаційної роботи.

У першому розділі «**Основні підходи до визначення соціальних мереж**» проаналізовано що соціальна мережа являє собою складну соціальну структуру, що складається з вузлів, представлених окремими людьми, групами осіб, спільнотами чи організаціями, і зв'язків між цими об'єктами, що відображають різноманітні соціальні взаємодії. У повсякденному розумінні соціальна мережа — це група осіб, об'єднаних спільними інтересами або іншими мотивами спілкування. У ширшому філософському контексті це уявлення про множину соціальних об'єктів і комплекс взаємозв'язків між ними.

Самотність – це стан, коли особа відчуває відокремленість і відчуження від оточуючого світу. Він виникає через відсутність взаємодії та зв'язку з іншими людьми, історією, сім'єю, природою та культурою. Сьогодні явище самотності є широко поширеним та відомим. При цьому доведено, що відчуття самотності може виникати на різних етапах життя, але найбільше йому підвладні особи, що переживають кризові періоди.

Сучасна молодь все активніше залучається до соціальних мереж, що характеризується їхньою динамічністю та непередбачуваністю. Ці мережі стають платформою не тільки для спілкування, але й для навчання та дозвілля, що сприяє глибшому зануренню молоді у віртуальний світ. За останніми дослідженнями, таке тривале та неконтрольоване перебування в інтернеті часто веде до залежностей.

Багато залежних від Інтернету людей зазнають труднощів в адаптації до соціального життя, страждають від побутових і міжособистісних проблем, а реальний світ здається їм нудним і повним небезпек. Віртуальний світ стає для них більш комфортним і безпечним місцем, де вони можуть встановлювати свої правила. Залишати такий світ для залежних буває вкрай болісно, супроводжується падінням настрою, зниженням активності та погіршенням загального самопочуття. Зрештою, постійне прагнення до комп'ютера та усвідомлення марності своїх віртуальних занять можуть призвести до відчуття власної непотрібності та ізоляції в суспільстві.

У другому розділі **«Емпіричне дослідження психологічних чинників залучення студентів до соціальних мереж»** було розглянуто емпіричне дослідження психологічних факторів, що спонукають студентів до активного користування соціальними мережами. Встановлено, що основними чинниками, які впливають на залученість студентів, є потреба в соціальній взаємодії, підтримці однолітків, самовираженні, та отриманні інформації. Студенти використовують соціальні мережі не тільки для підтримки існуючих соціальних зв'язків, але й для розширення свого соціального кола та професійного мережування.

Аналіз показав, що емоційний стан студентів тісно пов'язаний із їхньою активністю в соціальних мережах. Студенти, які відчувають стрес або соціальну ізоляцію, частіше звертаються до соціальних мереж як засобу втечі від негативних переживань. Водночас існує ризик розвитку залежності від соціальних мереж, що може негативно впливати на академічну успішність та психічне здоров'я студентів.

Ефективне використання соціальних мереж може сприяти розвитку навичок критичного мислення, самоорганізації, а також може відігравати позитивну роль у професійному розвитку молоді. Втім, необхідно звернути увагу на створення освітніх програм, що навчають студентів здоровому способу використання цих платформ, з метою мінімізації потенційних ризиків.

Враховуючи отримані дані, можна зробити висновок, що соціальні мережі є важливим елементом у житті студентів, який впливає на їхнє соціальне та емоційне благополуччя. Тому важливо продовжувати дослідження в цій сфері для розробки більш ефективних стратегій використання соціальних мереж у навчальному процесі.

У третьому розділі **«Експериментальне вивчення можливості профілактики інтернет-залежності у молоді з метою підвищення її психологічної безпеки»** Інтернет-залежність взаємопов'язана з рівнем особистісної та ситуативної тривожності, рівнем нейротизму, психотизму, а також із залежною стратегією спілкування.

Було проведено профілактичну програму, спрямовану на підвищення інформаційно-психологічної грамотності через інформаційний блок як у рамках безпосередньо-контактної роботи з використанням елементів вибіркового курсу «Основи медіаграмотності», так і з використанням групи «Facebook»; формування навичок саморегуляції для зменшення рівня психотизму, а також особистісної та ситуативної тривожності; навчання продуктивним комунікативним навичкам підвищення рівня використання компетентної стратегії спілкування студентів з людьми.

Було створено групу «Facebook» для профілактики інтернет-залежності

студентів за допомогою освітньої діяльності (інформативні пости), а також за допомогою обговорення та ведення групи до продуктивних висновків.

Висновки.

1. Внаслідок аналізу наукової літератури встановлено, що під медіаграмотністю вчені розуміють якість особистості, що характеризується сукупністю наступних компонентів:

знання та розуміння ролей та функцій медіа в сучасному суспільстві;

вміння оцінювати та аналізувати різні повідомлення у різних видах медіа, формах та жанрах на наявність пропаганди, цензури, цінності для особистості та суспільства в цілому;

виявлення в різних повідомленнях структурних елементів та вміння визначати їх вплив на зміст інформації;

взаємодія з медіа для самовираження та участі у житті суспільства;

здатність створювати користувальницький контент медіа.

Інформаційно-психологічна безпека – це усвідомлення особистістю негативних інформаційно-психологічних впливів та способів протидії; здатність особистості запобігати негативному впливу інформаційно-психологічних загроз.

2. Внаслідок виявлення рівня медіаграмотності студентської молодіжної аудиторії можна зробити такі висновки:

Найчастіше молоді люди обирають такий вид медіа, як Інтернет.

Більшість студентів звертаються до медіа для того, щоб отримати нову інформацію, і лише потім для розваги.

Молоді люди не зовсім розуміють значення термінів, пов'язаних із медіаграмотністю.

Студенти здебільшого не готові реагувати на інформацію, навіть якщо вона суперечить їхнім переконанням.

У більшості випадків вони не готові змінювати свою думку навіть під впливом ЗМІ.

Респонденти спроможні забезпечити себе, що стосується безпеки своїх особистих даних та безпеки комп'ютера.

Молоде покоління активно користуються Інтернетом для різних цілей і добре знає про його освітній потенціал.

Студенти активно користуються соціальними мережами, ігноруючи загрози, які вони несуть.

Хоча молоді люди не зовсім розуміють значення термінів, пов'язаних з медіаграмотністю, вони добре розуміють, що ЗМІ, які вони самі обирають, можуть не завжди надавати інформацію достовірно, і потрібно вміти її розпізнавати. Не всі молоді люди готові це робити, і не всі мають навички розпізнавання інформації. Але все ж таки можна сказати про те, що більшість студентів має не найвищий, а й не низький показник медіаграмотності. Вони мають навички створення медіапродукту.

3. Встановити рівень психологічної безпеки студентської молоді вдалося, використовуючи опитувальник для студентів з питанням «З якими загрозами мережі Інтернет Ви стикалися?». Оцінюючи поширеність загроз мережі Інтернет, зазначимо, що 38% студентів зіткнулися з вірусами; у 29% опитаних було вкрадено особисті дані, включаючи злом сторінки, крадіжку особистих фотографій з метою подальшого розповсюдження, крадіжку особистого листування, паролі, навіть невеликі кошти; 12% респондентів зіткнулися з небезпечним матеріалом у мережі, що включає відео, що містять сцени насильства, сцени порнографічного характеру, заклик до суїциду, а також статті та записи з таким самим змістом; більшість респондентів зазнали шоку й огиди, що могло підірвати їхню інформаційно-психологічну безпеку; 11% студентів зіткнулося з цькуванням у мережі, це явище ще називається кібербулінгом. Вони повідомили, що їхні фотографії викладалися в спільний доступ з метою глузування, надходило багато образ та погроз в особисті повідомлення; 8% студентів зіткнулися із сексуальними домаганнями в інтернеті (отримували фотографії непристойного характеру в повідомленнях, натяки та відкриті пропозиції про сексуальний акт, вимоги надіслати свої

фотографії, шантаж), близько половини респондентів написало, що подібні погрози походили від їхніх знайомих.

Лише 2% опитаних не стикалися з жодною загрозою інформаційно-психологічної безпеки в мережі. При цьому вони вказали, що ніхто їх не навчав правил поведінки в Інтернеті та правил безпеки (не поширювати особисту інформацію та інше).

4. Було апробовано профілактичну програму, спрямовану на підвищення інформаційно-психологічної грамотності через інформаційний блок як у межах безпосередньо-контактної роботи, так і з використанням групи «Facebook»; формування навичок саморегуляції для зменшення рівня психотизму, а також особистісної та ситуативної тривожності; навчання продуктивним комунікативним навичкам підвищення рівня використання компетентної стратегії спілкування студентів.

Було створено групу «Facebook» для профілактики інтернет-залежності студентів за допомогою освітньої діяльності (інформативні пости), а також за допомогою обговорення та ведення групи до продуктивних висновків.

За результатами повторної діагностики було виявлено позитивну закономірність у таких особистісних особливостях, як рівень психотизму, ситуативна та особистісна тривожність, використання компетентної стратегії спілкування студентів, а також безпосередньо схильність до запобігання інтернет-залежності або зменшення рівня вже сформованої інтернет-залежності.

Запропоновані матеріали вибіркового курсу «Основи медіаграмотності» дозволять молоді розширити свій політичний світогляд, вони отримуватимуть потрібні відомості, на практичних заняттях вони будуть використовувати різні методи, працювати з інтернет-ресурсами, підбирати матеріал для власних проєктів, брати участь в обговоренні інших проєктів, аналізувати медіатексти на різні теми, створювати свій медіапродукт.

Таким чином, завдання, поставлені на початку роботи, були вирішені, мету дослідження досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ануфрієва О. В. Психологічні чинники впливу ЗМІ на структурні елементи ціннісних орієнтацій студентської молоді. *Молодь в умовах нової соціальної перспективи* : м-ли XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 25-26 березня 2009 року) / [редкол. В. М. Бебик та ін.]. Житомир : [б. в.], 2009. Ч.1. С. 148 – 149.
2. Бондаревська І. О. Ціннісні орієнтації як компонент смислового змісту гендерної ідентичності. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. К. : Міленіум, 2004. Т. 1, ч. 12. С. 8–11.
3. Боришевський М. Й. Духовні цінності як детермінанта саморозвитку особистості. Педагогіка і психологія. 2008. № 2. С. 49–57.
4. Будник О. Б. Теоретичні і методологічні засади професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : дисертація на здобуття наук. ступеня д-ра педагогічних наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти На правах рукопису. Житомир : Вид-во Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка, 2014. – 514 с.
5. Вознесенська О. Л. Медіаактивність як фактор становлення особистості сучасного студента. II Міжнародна науково-практична конференція «Генеza буття особистості» (19-20 грудня 2011 року). К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2012. Т. I. С. 18–25.
6. Вознесенська О. Л. Медіасоціалізація: гендерні стереотипи серіальної реальності. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. Сер.: Психологія. К. : КНУ ім. Т.Шевченка, 2014. № 1. С. 22 – 27.
7. Гуманістична психологія : антологія: в 3-х т. / [упоряд. : Г. Балл, Р. Трач]. К. : ПУЛЬСАРИ, 2005. Т. 2 : Психологія і духовність: (світо-глядні аспекти гуманістично зорієнтованих напрямів у сучасній західній психології). – 279 с.

8. Дейнегіна Т. О. Телебачення як особливий чинник впливу на духовно-моральний світ сучасної молоді. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. № 5. С. 71–79.
9. Іванов В. Ф. Соціологія масової комунікації : навч. посіб. Черкаси : Вид-во ЧДУ, 2003. 196 с.
10. Карпенко З. С. Аксіопсихологія особистості. К. : ТОВ «Міжнар. фін. агенція», 1998. – 216 с.
11. Карпенко З. С. Психолого-історична реконструкція соціальних міфологем як метод протидії маніпулятивним медіатехнологіям. *Проблеми політичної психології*. 2015. Вип. 2. С. 361-370
12. Карпенко З. С. Ціннісно-ієрархічна модель духовного здоров'я особистості в захисному і копінговому модусах. *Наука і освіта*. 2011. № 11. С. 61–65.
13. Клименко І. В. Медіа-вплив як чинник формування сімейних установок та цінностей у підлітковому віці. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: Збірник наукових праць*. К.: Логос, 2013. С. 141-147.
14. Куляс І. Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення; професійна етика журналіста-інформаційника : практичний посібник для журналістів. К. : ХББ, 2006. С. 120.
15. Латур Б. Про деякі емоційні наслідки капіталізму. пер. з англ. А. Дейнеки, під ред. Т. Цимбала. *Всеукраїнський соціологічний часопис "СВОЄ"*. 2015. № 1(11). С. 36-49.
16. Ліщинська О. А. Інформаційно-психологічна безпека: концепція соціокультурного імунітету : монографія. Ів.-Франківськ : ФОП Богдан Кузів, 2013. – 144 с.
17. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів: Літопис, 2010. 538 с.
18. Марійко С. В. Ното virtualis ЯК ФЕНОМЕН інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми духовності : зб. праць*. Кривий Ріг : КДПУ, 2009. № 10. С. 324–329.

19. Матвійчук М. М. Організація медіаосвіти у соціально-педагогічній сфері (практикум) : методичні рекомендації для студентів зі спеціальності «Соціальна педагогіка». Черкаси: ФОП Гордієнко Є. І., 2014. 118 с.

20. Баришполец О. Т., Вознесенська О. Л., Голубєва О. Є. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів : монографія / за наук. ред. Л. А. Найдьоновой, Н. І. Череповської. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. : Міленіум, 2014. 348 с.

21. Мишко Н. М. Дослідження ціннісно-сислової сфери майбутніх педагогів, які здобувають другу вищу освіту. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2015. С. 21–26.

22. Москаленко О. В. Структурні компоненти ціннісно-сислової сфери особистості. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Сер.: Філософія. Психологія. Педагогіка. К. : НТУУ «КПІ», 2013. Випуск 1. С. 91 – 98.

23. Найдьонова Л. А. Рефлексія віртуальності – новий підхід до формування медіа-та-інформаційної грамотності (МІГ). Тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «*Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми*» (*Психологія нового тисячоліття*). 2013.

24. Невмержицька О. Вітчизняна педагогічна думка про вплив телебачення на становлення моральної особистості. *Людинознавчі студії : зб. наук. праць ДДПУ. Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка*. Вид-во ДДПУ ім. І.Франка, 2009. Вип. 19: Педагогіка. С. 212 – 225.

25. Невмержицька О. Розважальні програми основних каналів телебачення України як чинник морального виховання підлітків : монографія Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич : Вид-во ДДПУ ім. І. Франка, 2007. 196 с.

26. Осипова Т. Ю. Виховна робота зі студентською молоддю : навч. пос. Одеса : Фенікс, 2006. 288 с.

27. Пенчук І. З досвіду дослідження впливу аудіовізуальних та друкованих ЗМІ на формування молодіжної аудиторії. *Вісник Запорізького*

державного університету : зб. наук. ст. Філологічні науки. Запоріжжя. 2002. Вип. 2 С. 72-74.

28. Петрова Л. Вплив телебачення та Інтернету на молодь: Круглий стіл для старшокласників. *Психолог. Шкільний світ*. 2012. № 7. С. 31 – 34.

29. Петрунько О.В. Агресивне телебачення та його деструктивний потенціал. *Освіта і управління*. 2004. №3 С. 106-117.

30. Петрунько О.В. Молодь та інноваційні технології: перспективи і ризики взаємодії [методичний посібник]. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 84 с

31. Різун В. Історія досліджень медіавпливів [Електронний ресурс] / В. Різун, В. Іванов. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. Режим доступу до ресурсу: http://papers.univ.kiev.ua/1/zhurnalistyka/articles/rizun-v-ivanov-v-history-of-media-impact-researches_24674.pdf.

32. Ровинський Т. Методи впливу ЗМІ на суспільну свідомість. *МЕ і МО*. 2008. № 6. С. 100–103.

33. Руденко В. М. Математичні методи в психології: підручн. К. : Академвидав, 2009. 384 с.

34. Семків І. І. Адаптація методики Ш. Шварца «Портрет цінностей» українською мовою. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 1. С. 12–28.

35. Скуленко М. І. Психологія пропаганди: Класичний приватний ун-т. - Запоріжжя : КПУ, 2009. 180 с.

36. Слюсаревський М. М. Інформаційний простір: критика існуючих визначень і спроба побудови теорії. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна*. Сер.: Психологія, політологія: Особистість і трансформаційні процеси у суспільстві. Харків : Вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 1999. № 439, ч. 4-5. С. 337–342.

37. Соловйова І. В. Чинники психологічної стійкості особистості до впливу засобів масової інформації. *Наука і освіта*. 2010. № 3. С. 109 – 113.

38. Субашкевич І. Р. Вплив медіа на ціннісні орієнтації студентської молоді. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції *«Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні»*. Львів, 2016 . С. 99–102.

39. Субашкевич І. Р. Медіаосвіта як засіб формування ціннісно-сміслової сфери студентської молоді. Міжнародна науково практична інтернет-конференція *«Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи»*. Миколаїв, 2016. С. 99–101.

40. Субашкевич І. Р. Медіаосвітні технології формування ціннісно-сміслової сфери студентської молоді. Матеріали IV Всеукраїнського педагогічного конгресу *«Реформування освітньої системи в Україні в контексті європейської інтеграції»*. Львів, 2014. С. 403 – 408.

41. Субашкевич І. Р. Модифікація методики О. Фанталової «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» в різних життєвих сферах». Педагогіка і психологія професійної освіти. 2015. №4-5. С. 77–87.

42. Темех Н. Д. Телебачення і формування духовності молоді: теорія, практика : навч. посіб. / Н. Д. Темех ; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Львів : Вид-во ЛНУ ім.. І.Франка, 2008. – 147 с.

43. Темех Н. Д. Телебачення як джерело розвитку духовності молоді. Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика. Погляд у майбутнє : зб. наук.-метод. праць. Львів : Ред.-вид. відділ ЛЛНУ ім. І.Франка, 1997. С. 44 – 47.

44. Титаренко Т. М. Чому і як особистість стимулює дебют життєвої кризи. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2000. Випуск 4 (7). С. 3–10.

45. Тітова Т. Є. Проблема психологічного супроводу формування ціннісно-сміслової сфери майбутніх психологів. Психологія і особистість. 2015. № 1. С. 176 – 185.

46. Фурман А. А. Ціннісно-смісловий аспект розвитку особистості. Матеріали 6-ї міжнародної науково-практичної конференції *«Актуальні*

дослідження в соціальній сфері» 17 листопада 2015 року. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2015. С. 40 – 46.

47. Череповська Н. Роль медіа-культури у формуванні молодіжних субкультур в Україні. Соціальний педагог. 2008. № 11. С. 51–56.

48. Череповська Н. Уявлення батьків і дітей про ризики негативного впливу телебачення. Соціальний педагог. Шкільний світ. 2012. № 9. С. 32 – 35.

49. Чорна Л. Г. Психологічні особливості впливу сучасного телебачення на прояви творчого потенціалу дітей. Творча діяльність в ускладнених умовах: Навч.-метод. посіб.; / за ред. В. О. Моляко. К., 2007. С. 248-266.

50. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 597 с.

51. Шапошникова І. В. Дослідження впливу телебачення на формування цінностей сучасної студентської молоді. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України* : науковий збірник. К. : Сталь, 2012. № 4 (64). С. 19 – 25.

52. Яновський А. М. Маркетинг інформаційної продукції та послуг. НТІ. Сер. 1. 1996. С. 23–27.

53. Яременко О., Балакірева О., Бутенко Н., Вакуленко О. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді К. : Український ін-т соціальних досліджень, 2000. 207 с.

54. Adler A. *The Individual Psychology of Alfred Adler*. H. L. Ansbacher and R. R. Ansbacher (Eds.). 1956. New York: Harper Torchbooks.

55. Allport G., *Personality and Social Encounter*, Boston: Beacon, 1960. Pp. 358.

56. Apel K. O. *Diskurs und Verantwortung. Das Problem des Übergangs zur postkonventionellen Moral*. Frankfurt a. M., 1988. 522 s.

57. Ball-Rokeach S. J. (1985). The origins of individual media-system dependency: a sociological framework. *Communication Research*, 4, 485-510.

58. Becker B. Virtualisierung des Sozialen. Die Informationsgesellschaft zwischen Fragmentierung und Globalisierung/B. Becker, M. Paetau. Frankfurt a. M.: Waxmann, 1997. 278 p.
59. Brown J. A. Media literacy perspectives. Journal of Communication 48(1). 1998. P. 44–57.
60. Brown J. A. Television «critical viewing skills» education : Major media literacy projects in the United States and selected countries. Hillsdale. NJ. Lawrence Erlbaum Associates, 1991.
61. Bryant Dzh. Bases of influence of mass media. Williams, 2004. Transl. by: Fundamentals of Media Effects McGraw-Hill Companies
62. Buckingham D., Sefton-Green J. Multimedia Education : Media Literacy in the Age of Digital Culture. Media Literacy in the Information Age. Kubey, R. (Ed.). New Brunswick and London: Transaction Publishers, 1997. P. 290.
63. Canada's Key Concepts of Media Literacy by John Pungente : Center for Media Literacy. URL: <http://www.medialit.org/reading-room/canadas-key-concepts-media-literacy>.